

ความรู้ พฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

Knowledge and Behavior of Community Waste Management

Pa Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Nong Bua Lamphu Province

นัสพงษ์ กลิ่นจำปา, ดนัย ลามคำ, รัฐพล พรหมโคตร และนิตยา ศรีวิชา

Natsaphong Klinchampa, Danai Lamkham, Rattapon Promakotr and Nittaya Sriwicha

คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

Faculty of Science, Pitchayabundit College

*Correspondence to: E-mail: nuspong.ggg@gmail.com

(Article submitted: November 26, 2019; Final version accepted February 26, 2020)

บทคัดย่อ

ขยะเป็นปัญหาที่สำคัญของประชากรโลกรวมถึงประเทศไทยซึ่งต้องการการกำจัดที่ถูกต้องเพื่อสุขภาวะของประชาชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรม เปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชน และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 301 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย เนื้อหา 3 ส่วน ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติ เชิงอนุมาน (t-test และ F-test) ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษา พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะของประชาชน ตำบลป่าไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 182 คน (ร้อยละ 60.26) ภาพรวมพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนตำบลป่าไผ่งาม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.16, S.D. = 1.27) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำกลับมาใช้ใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.26) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะ พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพศ และอายุไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่าความรู้เรื่องการจัดการขยะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการจัดการขยะ ดังนั้น ระดับความรู้ที่ดีขึ้นจะสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมที่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (r = 0.35) จึงควรส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของขยะมูลฝอย อันตรายของขยะมูลฝอยแต่ละประเภท และผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอย รวมถึงวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง และส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มาจากขยะรีไซเคิลให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ชุมชน, ขยะ

Abstract

Waste was important problems in worldwide such as Thailand, it needed a good waste eradication for the health of people. The objectives of this research were to study knowledge and behaviors, to compare the behaviors of community waste management, correlation analysis between knowledge and behaviors of community waste management. For development the guideline to solve the problems of community waste management of Mai Ngam subdistrict, Mueang district, Nong Bua Lamphu province. Cross-sectional survey research was conducted. Of 301 persons were recruited in the study. Questionnaire that including 3 parts was used for data collection. Descriptive statistics including mean, percentage and standard deviation were used for data analysis. Statistic t-test, F-test and pearson's product moment correlation

coefficient was applied to compare knowledge and behavior on waste management of Mai Ngam subdistrict, Mueang district, Nong Bua Lamphu province. The results revealed that knowledge and understanding on waste management of people in Mai Ngam subdistrict, Mueang district, Nong Bua Lamphu province were moderate level about 182 persons (60.26 %). For overall of behaviors on waste management were moderate level ($\bar{X}$ = 3.16, S.D. = 1.27), mean of aspect of reuse had the highest score. There was moderate level ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.26). Waste management behaviors were compared, the results found that education level, occupation, and income were difference between groups significantly (95%CI). Sex and age were not difference between groups. Knowledge associated waste management behavior. Consequently, increasing knowledge improved great behaviors significantly (r = 0.35) with 95% CI. The study recommended that knowledge of waste management should be trained. Moreover, hazard and impact for each type of waste should be explained, and promoted recycle products and appropriated method to destroy waste were done.

Keywords: Management, Community, Waste

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาขยะกำลังเป็นปัญหาสำคัญไม่น้อยกว่าปัญหาโลกร้อน ซึ่งประเทศต่าง ๆ กำลังเผชิญและต้องทุ่มเททรัพยากรในการจัดการปัญหาดังกล่าว นอกจากกลิ่นเหม็นรบกวนและเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคแล้ว ขยะยังก่อให้เกิดปัญหามลพิษด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลพิษทางน้ำจากน้ำเสียที่รั่วไหลจากแหล่งเทกองขยะ หรือขยะที่ถูกฝังกลบอยู่ใต้ดิน ทำให้คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินไม่มีคุณภาพ ปัญหาขยะนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวของประชากรและรูปแบบการดำเนินชีวิตสังคมเมืองก่อให้เกิดขยะปริมาณมากกว่าวิถีชีวิตชนบท ธนากรโลกได้ประมาณการปริมาณขยะของโลก พบว่า เพิ่มมากกว่า 11 ล้านตันต่อวัน ปี ค.ศ. 2100 เพิ่มขึ้น 3 เท่า อย่างไรก็ตาม กรณีที่ประชากรเพิ่มขึ้นเล็กน้อยและมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ปริมาณขยะลดลง 2.6 ล้านตันต่อวัน⁽¹⁾

จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศไทย โดยกรมควบคุมมลพิษ พบว่า ปริมาณขยะประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปี 2561 มีขยะมากกว่า 27.8 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.64 เมื่อเทียบกับปี 2560 ปัจจัยจากการมีประชากรเพิ่มขึ้น ชุมชนเมืองขยายตัว รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น⁽³⁾ กรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะ 4.85 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 17 ของขยะมูลฝอยทั้งประเทศ การจัดการขยะมูลฝอยมีแนวโน้มดีขึ้น ขยะพลาสติกถูกนำมารีไซเคิลเพียง 5 แสนตัน จากทั้งหมด 2 ล้านตัน มีขยะที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้องถึงร้อยละ 27 มีการลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ส่งผลให้ขยะจากพื้นดินปะปนลงสู่ทะเล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติก ส่งผลกระทบกับสิ่งมีชีวิตในทะเล ส่วนของเสียอันตรายจากชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 เทียบกับปี 2560 ส่วนใหญ่เป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียง ร้อยละ 13 เท่านั้น⁽¹⁾

ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวน 497.60 ตันต่อวัน ปี 2561 มีปริมาณขยะอันตรายทั้งหมด 7.56 ตัน ปี 2562 คาดการณ์ว่าปริมาณขยะอันตรายจะเพิ่มขึ้นเป็น 8 ตัน ปัจจุบันมีการรวบรวมขยะอันตรายจากศูนย์กลางแต่ละอำเภอ เพื่อนำไปกำจัดที่โรงงานกำจัดของเสียอันตราย⁽²⁾

ตำบลป่าไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีรูปแบบการจัดการขยะโดยวิธีการเผา และฝังกลบ แต่วิธีการดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพระบบการฝังกลบที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุขและการมุ่งเน้นความสะอาดของประชากรในชุมชนทำให้ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งกลายเป็นแหล่งโรคระบาด ประชากรส่วนใหญ่นำขยะมาเทกองรวมกันไว้ริมทางเดินบนที่ดินว่างเปล่าหรือที่สาธารณะทำให้ขยะส่งกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค นอกจากนี้ น้ำเสียที่เกิดจากขยะยังส่งกลิ่นเหม็นสร้างความเดือดร้อนต่อผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน⁽²⁾ ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจ

ศึกษาปัญหาการจัดการขยะของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับขยะ และพฤติกรรมการจัดการขยะของประชากรในพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรูปแบบการสัมภาษณ์ ผลการศึกษานำมาวิเคราะห์แบบพรรณนาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้มีประโยชน์อย่างมากในการกำหนดแผนการจัดอบรมความรู้พื้นฐานและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชนของตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชนตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

รูปแบบการศึกษา การศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive survey)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในครัวเรือน ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จาก 13 หมู่บ้าน จำนวน 1,198 ครัวเรือน โดยเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลได้หลังคาเรือนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,198 คน⁽²⁾

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 25.12 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ⁽⁴⁾ หลังจากได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน ผู้วิจัยใช้วิธีจับสลากเพื่อให้ได้บุคคลที่อาศัยอยู่จริง
$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
 และสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้าน

เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ 2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะ จำนวน 20 ข้อ 3) พฤติกรรมการบริหารจัดการขยะ และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะ จำนวน 20 ข้อ 4) ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างและนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.89 และในการหาค่าความเชื่อมั่นด้านความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการขยะ โดยใช้ KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ดำเนินการเก็บข้อมูลช่วงกันยายน - พฤศจิกายน 2562 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา แสดงจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับ การบริหารจัดการขยะ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สำหรับตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ t-test ส่วนตัวแปรที่มี 3 กลุ่มขึ้นไปใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe Method) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการจัดการขยะ

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 301 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 68.77) อายุอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี (ร้อยละ 30.56) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 72.76) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 37.87) มีสมาชิกในครอบครัว 5 – 6 คน (ร้อยละ 41.53) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 54.15) รายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท (ร้อยละ 49.34) ขยะมูลฝอยในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นขยะทั่วไป ได้แก่ ถุงพลาสติก ขอนม โฟม พลาสติก ห่อพลาสติก (ร้อยละ 52.98) รองลงมา คือ ขยะย่อยสลายได้ ได้แก่ เศษผักผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เปลือกผลไม้ (ร้อยละ 26.49)

2. ระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.26) มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุที่เป็นเศษไม้ที่สามารถนำไปเป็นเชื้อเพลิงหุงต้มได้มากที่สุด (ร้อยละ 93.38) รองลงมา คือ ขยะที่ย่อยสลายยาก ได้แก่ เศษแก้ว เศษโลหะ (ร้อยละ 82.45) ข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการฝังกลบที่หากทำไม่ถูกวิธีจะทำให้เกิดดินเกิดมลพิษ (ร้อยละ 35.43) และการคัดแยกขยะแล้วนำไปทิ้งลงแม่น้ำลำคลองหรือท่อระบาย (ร้อยละ 36.75)

ตารางที่ 1 ภาพรวมระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะของประชาชน (n = 301)

ระดับความรู้เรื่องขยะ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้ระดับสูง	คะแนนร้อยละ 80–100	23	7.64
ความรู้ระดับปานกลาง	คะแนนร้อยละ 60–79	182	60.47
ความรู้ระดับต่ำ	คะแนนร้อยละ 0–59	96	31.89
รวม		301	100.00

3. พฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.16, S.D. = 1.27) รายด้าน พบว่า ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.26) รองลงมา คือ ด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยาก พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28, S.D. = 1.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย มีพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 1.26) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ต้องใช้ถุงพลาสติกเกินความจำเป็น ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 1.01) รองลงมาคือ ครัวเรือนของท่านเลือกใช้สินค้าที่หลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 1.23) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดขยะมากเกินความจำเป็น ($\bar{X}$ = 2.41, S.D. = 1.31) และเก็บถุงพลาสติกที่ยังใช้งานได้มาใช้ใหม่ ($\bar{X}$ = 2.53, S.D. = 1.50)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการจัดการขยะรายด้านของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=301)

พฤติกรรมการบริหารจัดการขยะของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการลดการเกิดขยะ	3.09	1.18	ปานกลาง
2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย	2.93	1.26	ต่ำ
3. ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่	3.35	1.26	ปานกลาง
4. ด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยาก	3.28	1.40	ปานกลาง
รวม	3.16	1.27	ปานกลาง

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับเพศและอายุ ไม่แตกต่างกัน

5. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการบริหารจัดการขยะของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ความรู้เรื่องการจัดการขยะมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับพฤติกรรมการจัดการขยะ ความรู้ดีส่งผลให้พฤติกรรมดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.35$)

ตารางที่ 3 สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการบริหารจัดการขยะของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ($n = 301$)

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรม	ค่าความสัมพันธ์ (r)	P-value
ความรู้กับการบริหารจัดการ	0.350	< 0.001 *

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

6. ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะ ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 24 คน แบ่งออกข้อเสนอแนะตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับชนิดของขยะมูลฝอย อันตรายของขยะมูลฝอยแต่ละประเภท และผลกระทบของขยะมูลฝอย รวมถึงวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง
2. การรณรงค์ส่งเสริม เรื่อง ขยะรีไซเคิล และส่งเสริมสนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมาจากขยะ รีไซเคิล
3. ส่งเสริม เสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดความรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ให้ความตระหนักถึงผลกระทบของขยะมูลฝอย

7. แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการขยะของชุมชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย โดยรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยได้แก่ ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยใช้สินค้าชนิดเติม เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีห่อบรรจุภัณฑ์น้อย ลดการใช้วัสดุย่อยสลายยาก ปกป้องจิตสำนึกของประชาชนในการลดปริมาณการทิ้งขยะครัวเรือน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน เพื่อให้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่จะเกิดต่อสังคมในอนาคต
2. จัดระบบการรีไซเคิลขยะหรือรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูป และรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ พร้อมทั้งจัดระบบที่เอื้อต่อการรีไซเคิลขยะ
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยทั้งระยะสั้นและระยะยาวในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับความรู้ ความเข้าใจ เรื่องขยะของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 60.26 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลิตตรศรี วงษ์อนันต์ และคณะ⁽⁵⁾ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยในระดับปานกลาง (Mean = 8.27, SD = 2.00) แสดงให้เห็นว่า ประชาชนอาจมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยผ่านทางออนไลน์โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานที่สามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูลทางเทคโนโลยีหรือออนไลน์ได้อย่างสะดวกทำให้มีความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell⁽⁶⁾ ที่อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับ Generation ว่าวัยผู้ใหญ่ หรือ Gen Y หรือวัยทำงาน เป็นวัยที่มีความพร้อมในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเพื่อการทำงานและการสื่อสาร พร้อมทั้งมีการรับข้อมูลข่าวสารทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ต้องการ สอดคล้องกับ นัยนา เตชะ⁽⁷⁾ ที่พบว่า ประชาชนที่อยู่พื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทในจังหวัด สุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย และการคัดแยกมูลฝอยระดับปานกลาง แตกต่างจาก วิชัย เทียนถาวร⁽⁸⁾ ที่ศึกษาในประชาชนที่อยู่ต่างพื้นที่กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อยู่ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยพะเยา ที่พบว่า มีระดับความรู้สูงเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของวิภาณี อุซุบ⁽⁹⁾ ที่พบว่า ประชาชนตำบลเหล่ายาวมีความรู้ในการจัดการขยะโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.61 ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของขยะมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ในหัวข้อคำถามไปไม่ทิ้งไม่เปื้อนขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ใช้หรือไม่โดยมีประชาชนที่ตอบถูก จำนวน 377 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.44 รองลงมา ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลดปริมาณขยะ เป็นอันดับ 2 สำหรับคำถามว่าควรใช้ปืนโตแทนกล่องโฟมใช้หรือไม่มีประชาชนที่ตอบถูกจำนวน 369 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.42 และอันดับที่สามประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะในหัวข้อคำถามขยะรีไซเคิล หมายถึง ขยะที่นำกลับมาใช้ได้โดยสามารถนำมาแยกแล้วแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้ใช้หรือไม่โดยมีประชาชนตอบถูกจำนวน 367 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.91 แสดงให้เห็นว่าประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น ไปไม่ทิ้งไม่เปื้อนและวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ จะช่วยในการลดปริมาณการเกิดขยะ รวมไปถึงประชาชนทราบว่าขยะรีไซเคิล หมายถึง ขยะที่นำกลับมาใช้โดยสามารถนำมาแยกแล้วแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้

ภาพรวมพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน ตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.16, S.D. = 1.27) แบ่งเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.26) รองลงมาคือ ด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยากพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28, S.D. = 1.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย มีพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 1.26) สอดคล้องกับการศึกษาของกัลยาณี อุปราสิทธิ์⁽¹⁰⁾ พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านลดการเกิดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการนำกลับไปใช้ต่ออยู่ในระดับปานกลางพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของชุมชนตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ภาพรวมระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพศและอายุไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวดี สุขช่วย⁽¹¹⁾ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของอายุกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ประชาชนมีพฤติกรรมกับการบริหารจัดการขยะแตกต่างกัน

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการบริหารจัดการขยะของประชาชน ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ความรู้เรื่องการจัดการขยะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการจัดการขยะ ดังนั้น ความรู้ที่ดีขึ้นส่งผลให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.35$) เนื่องจากประชาชนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการขยะที่ต้องสอดคล้องกับการศึกษาของเอพร โม่พีและคณะ⁽¹²⁾ พบว่า ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านจิตสำนึกในการจัดการขยะ ปัจจัยด้านพฤติกรรมการจัดการขยะ ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ และปัจจัยด้านการสนับสนุนจัดการขยะของอบต. ส่งผลเชิงบวกต่อแนวทางการจัดการขยะ ที่ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ จิตสำนึกในการจัดการขยะมีค่า 0.692 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมีค่า 0.522 ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ 0.341 และปัจจัยด้านการสนับสนุนจัดการขยะของอบต. มีค่า 0.211

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง ควรจะมีการณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย การคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย และการนำกลับมาใช้ใหม่

1.2 หัวหน้าครอบครัวควรปลูกฝังให้คนในครอบครัว ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ

1.3 อบต. ควรส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดในชุมชน ได้แก่ ที่พักอาศัยสถานประกอบการ สถาบันต่าง ๆ และโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำกลับนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยได้อีกส่วนหนึ่ง

1.4 ควรส่งเสริมอาชีพโดยใช้วัสดุจากขยะเหลือใช้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการหารูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการขยะชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล ทำให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ, 2562.
2. องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. สภาพและข้อมูลพื้นฐานตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู: องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอเมือง, 2562.
3. กรมควบคุมมลพิษ. “ความรู้ด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่” ขยะมูลฝอยและการใช้ประโยชน์.[อินเทอร์เน็ต].2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 กันยายน 2562]. เข้าถึงได้จาก http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_3R.htm.
4. Taro Yamane. Statistics: An Introductory Analysis, 3rdEd. New York. Harper and Row Publications, 1973.
5. สิตศรศรี วงษ์อนันต์ และคณะ. การศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในหมู่ 10 ตำบลขามใหญ่ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ 2561; 2(3): 32-47.

6. Campbell, R.F.et al. “ On the Nature of Organizational Effectiveness” in New Purposive on Organizational Effectiveness. Edited by Paul S. Goodman and Johannes M. Pennings and Associates. San Francisco: Jassay Bass; 1977.
7. นัยนา เดชะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต] สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2557.
8. วิชัย เทียนถาวร. ความรู้และทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดขยะชุมชนแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2560; 25(2): 316-330.
9. วิภาณี อุชุปัจ. ความรู้ พฤติกรรมในการจัดการขยะของประชาชน และคุณภาพการบริการในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน. [วิทยานิพนธ์สาธิตศาสตรมหาบัณฑิต] เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; 2561.
10. กัลยาณี อุปราลสิทธิ. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสันโป่ง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย 2558; 6(2): 163-171.
11. ณัฐวดี สุขช่วย. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว. [งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต] ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2558.
12. เพร โมพี และคณะ. แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561.